

Penerimaan Komisyen Reinsurans Oleh Syarikat Takaful¹

Ahmad Hidayat bin Buang

Abstract

This paper examines the permissibility for the takaful company to accept commission payment from the conventional reinsurance company. Most of the fatwa committees of the takaful companies approve their companies to retakaful or reinsure their customer policies with conventional reinsurance company for the reason of necessity or dharurah. Nevertheless there has been some discussion among the practitioners and scholars in Malaysia on whether the company can accept commission payment made by the conventional reinsurance company. The author is of the view that this payment is permissible since it is a kind of reward to the effort made by the takaful company for introducing new business.

Pendahuluan

Tajuk ini cuba untuk membahaskan pandangan hukum Syarak terhadap syarikat takaful yang menjalankan perhubungan atau kerjasama dengan syarikat insurans konvensional. Perhubungan atau kerjasama yang dimaksudkan di sini ialah dalam melaksanakan tujuan-tujuan perniagaan takaful. Di dalam perniagaan insurans konvensional termasuk juga sektor kewangan yang lain seperti perbankan dan pasaran saham,

perhubungan atau kerjasama sebegini pada masa kini sudah menjadi perkara biasa malah boleh dikatakan sebagai suatu keperluan, terutama dalam menghadapi persaingan dan cabaran perniagaan global. Terdapat banyak bentuk perhubungan dan kerjasama ini seperti perkongsian bijak, pelaburan berkait (*investment link*), retakaful atau reinsurans, banktafakul dan pelbagai lagi. Sudah tentu perhubungan atau kerjasama ini menimbulkan persoalan hukum kerana perbezaan di antara syarikat yang mengamalkan prinsip-prinsip Islam dan syarikat kewangan konvensional yang berasaskan kepada sistem faedah yang dianggap riba dan haram di sisi syariat Islam. Antara persoalan yang telah dibangkitkan ialah amalan syarikat takaful menerima bayaran komisyen tertentu daripada syarikat reinsurans. Sebelum kita membincangkan persoalan ini adalah terlebih baik untuk kita membincangkan serba sedikit tentang mengenai konsep retakaful dan hukum komisyen dalam hukum Islam.

Terdapat beberapa tulisan mengenai reinsurans atau takaful semula. Bahkan topik yang dibincangkan dalam artikel ini juga turut dibahaskan. Sebagai contoh Mohammed Burhan Arbouna telah menulis satu artikel yang agak komprehensif membincangkan tajuk ini.² Oleh itu, apa yang akan saya bincangkan di sini adalah sebagai tambahan kepada apa yang telah dibincangkan terdahulu dengan membuat penumpuan kepada persoalan bayaran komisyen dalam konteks retakaful.

Makna Reinsurans dan Retakaful

Di dalam bahasa Arab reinsurans dikenali sebagai *i'adah al-ta'min*. Prinsip reinsurans atau retakaful ini bermaksud satu kontrak antara syarikat takaful dengan syarikat pemberi retakaful. Melalui kontrak ini syarikat retakaful akan bertanggungjawab terhadap risiko yang ditanggung oleh syarikat takaful. Sebagai balasannya syarikat Takaful akan membayar atau berkongsi keuntungan atau peratusan bayaran premium kepada syarikat retakaful. Sungguhpun syarikat retakaful akan menanggung risiko pemegang polisi atau peserta, namun syarikat takaful dalam semua keadaan adalah debtor atau *madin* bagi semua tuntutan daripada pemegang polisi.³ Tujuan retakaful adalah supaya risiko dikongsi bersama dengan syarikat retakaful. Ini adalah satu amalan perniagaan yang berhemah dan boleh mengelak syarikat takaful

daripada mengalami kerugian. Keperluan untuk melakukan reinsurans sudah dirasakan sejak dari dahulu lagi. Sebagai contoh undang-undang Mesir pada tahun 1955 sudah mewajibkan semua syarikat insurans di Mesir mengambil reinsurans dalam peratusan tertentu yang ditetapkan oleh undang-undang sebagai satu langkah untuk menyebarkan dan berkongsi risiko polisi insurans yang telah dijual. Di Malaysia perkara yang sama juga telah diperuntukkan oleh Akta Takaful 1984.

Fatwa Mengenai Retakaful

Semua sarjana Islam dalam bidang takaful serta kewangan Islam berpendapat bahawa konsep retakaful atau takaful semula ini adalah selaras dengan Syariah Islam sebagaimana dengan konsep takaful itu. Sebagai contoh keputusan Majma' al-Fiqh al-Islami Kedua, Pertubuhan Negara-negara Islam yang bersidang pada 22-28 Disember 1985 memutuskan bahawa insurans yang selaras dengan hukum syarak adalah yang berasaskan kepada sukarela (*tabarru'*) dan pertolongan (*ta'awun*) atau apa yang dikenali sebagai *al-tamin al-ta'awuni* (*cooperative insurance*). Majma' juga memutuskan bahawa prinsip ini juga terpakai kepada syarikat reinsurans.⁴ Keputusan ini terutamanya yang berkaitan dengan konsep *cooperative insurance* adalah lanjutan daripada resolusi satu seminar yang diadakan di Morocco pada 6 Mei 1972 yang memutuskan bahawa sokongan harus diberikan kepada *cooperative insurance* sebagai ganti kepada insurans konvensional.⁵ Perbezaan antara takaful dan retakaful ialah di dalam retakaful perhubungan adalah di antara syarikat takaful dengan syarikat takaful atau reinsurans yang lain. Ia adalah perhubungan di antara profesional. Tujuan retakaful atau reinsurans sebagaimana yang dinyatakan di atas adalah untuk menyebarkan tanggungan risiko syarikat takaful supaya dapat menunaikan tanggungjawabnya. Oleh yang demikian, retakaful sebagaimana takaful adalah bertujuan untuk bantu membantu dan tolong menolong dan ia adalah selaras dengan Syariah.⁶

Konsep di atas tidak mendatangkan sebarang masalah sekiranya kedua-dua syarikat pemberi (*ceding company*) dan penerima takaful itu beroperasi berasaskan Syariah. Pada masa lalu timbul persoalan iaitu apakah boleh sebuah syarikat Takaful mengtakaful semula dengan

syarikat insurans? Pada umumnya amalan ini tidak dibenarkan kerana syarikat insurans menjalankan perniagaan tidak menurut Syariah terutama terlibat dengan pelaburan yang berunsur ribawi. Sungguhpun demikian, keperluan kepada takaful atau insurans semula ini amat mendesak, di mana terdapat sesetengah ahli jawatankuasa Syariah syarikat takaful berpandangan syarikat takaful boleh meretakaful premiumnya dengan syarikat insurans konvensional berasaskan kepada prinsip *hajah* atau *darurah*.⁷ Keizinan ini diberikan sementara waktu atas alasan masih terdapat kekurangan syarikat takaful di pasaran ketika itu. Ini ditambah lagi dengan alasan syarikat Takaful boleh menimba pengalaman dengan syarikat insurans yang telah lama berada di pasaran melalui kerjasama ini. Dalam menjalin kerjasama ini sesetengah penulis meletakkan beberapa syarat seperti berikut:⁸

1. Kerjasama berkenaan tidak akan mendatangkan kemudaratan kewangan atau destabilisasi sistem kewangan dalam negara syarikat takaful berkenaan.
2. Perjanjian kerjasama reinsurans semula itu seboleh-bolehnya membawa keuntungan kepada syarikat takaful ataupun sekurang-kurangnya situasi menang-menang.
3. Mesti memberi keutamaan kepada syarikat takaful yang lain apabila sahaja timbul kesempatan untuk berbuat demikian.
4. Mesti meneliti dengan berhati-hati kuantum liabiliti yang di-insuranskan bagi mengelakkan berlakunya *gharar* yang jelas dan nyata.
5. Melakukan insurans semula berasaskan kepada premium asas bersih (*net premium basis*) dan tidak boleh menerima sebarang bayaran keuntungan yang berasaskan riba.
6. Syarikat takaful digalakkan memaklumkan peserta dan pemegang saham mengenai kerjasama ini dan menggalakkan mereka menambah sumbangan *tabarru'* bagi tujuan reinsurans atau retakaful.
7. Berusaha untuk memujuk syarikat insurans konvensional supaya dapat mengadakan perjanjian usaha sama berkenaan berasaskan perkongsian untung dan rugi atau *musyarakah* dan pelaburan premium tersebut mengikut prinsip-prinsip hukum Islam.

Isu-isu Hukum Berbangkit Dari Syarikat Takaful Yang Melakukan Reinsurans

Melalui penerangan kerjasama antara syarikat takaful dan insurans konvensional dibenarkan melalui prinsip *darurah* atau *hajah* serta ditambah syarat-syarat yang lain seperti di atas supaya penggunaan prinsip ini bertepatan dengan kehendak Syarak. Maka timbul lagi beberapa persoalan iaitu apakah sesetengah amalan di dalam insurans konvensional tersebut boleh diterima dari segi hukumnya. Pertamanya ialah penggunaan kaedah untuk melakukan reinsurans. Dari segi amalan, terdapat dua kaedah yang digunakan untuk menjalankan reinsurans ini iaitu secara perkongsian kouta (*quota share basis*) dan perkongsian lebihan (*surplus share basis*). Mengikut pandangan ulama⁶ masa kini yang mengkaji sistem kewangan moden seperti Wahbah Zuhayli dan Muhammad Sulaiman Ashqar, kedua kaedah di atas adalah harus mengikut hukum Syariah. Sungguhpun demikian Wahbah Zuhayli berpandangan kaedah perkongsian kouta adalah lebih diutamakan.⁹

Amalan kedua yang menjadi pokok perbincangan kertas ini ialah bayaran komisyen yang diterima oleh syarikat takaful daripada syarikat insurans semula. Bayaran komisyen ini dan lain-lain bayaran adalah berasaskan kepada perjanjian atau *treaty* reinsurans. Terdapat pelbagai pandangan mengenai bayaran komisyen ini melihat bagaimana perjanjian itu dibuat. Ada sesetengah penulis berpendapat bayaran ini mempunyai unsur-unsur ribawi dan gharar yang jelas kerana bayaran tersebut berasaskan kepada peratus pra anggaran premium (*premium pre-estimated percentage*) yang diserahkan kepada syarikat reinsurans. Ini adalah *gharar* kerana bayaran komisyen ini bukan lagi berasaskan kepada akad *tabarru'* tetapi pertukaran. Kedua kerana syarikat takaful tidak terlibat dengan kerugian yang berlaku kepada syarikat insurans semula. Ini adalah bercanggah dengan konsep tolong-menolong dan bantu membantu takaful itu sendiri. Keadaan ini hanya akan menyebabkan syarikat takaful hanya bertindak sebagai agen semata-mata dan tidak terlibat dengan konsep perlindungan takaful.

Analisis Bayaran Komisyen Dalam Reinsurans Mengikut Fiqh

Sebelum jawapan diberikan kepada alasan-alasan di atas maka perlu kita selidiki apakah tujuan bayaran komisyen ini dan kedudukannya

di dalam hukum Syarak secara umum. Amalan menerima komisyen ini atau juga dikenali di dalam bahasa arab sebagai *simsar* diharuskan oleh para ulama kerana ia tidak bercanggah dengan mana-mana dasar hukum Syarak. Ia adalah persetujuan antara seorang tengah atau broker dengan pelanggan di satu pihak dan pengusaha atau pembekal di pihak yang lain. Persetujuan *simsar* ini diperolehi dengan sukarela dari pihak-pihak terlibat dan orang tengah tersebut menerima bayaran upah daripada usahanya mencari pelanggan atau mencari pembekal atau pengusaha. Persetujuan ini penting terutama daripada pihak yang membuat bayaran komisyen, manakala pihak yang lain tidak perlu dimaklumkan urusan ini, sungguhpun dalam konteks retakaful atau reinsurans adalah digalakkan peserta dimaklumkan mengenai urusan berkenaan. Oleh yang demikian dari segi akadnya amalan *simsar* ini berasaskan kepada *ujr* (upah) dan perwakilan (*wakalah*). Begitu juga jika ia menyimpan barang-barang pembekal maka berlaku hubungan amanah yang berasaskan akad *wadi'ah*. Oleh yang demikian dari segi hukumnya amalan menerima komisyen ini adalah harus. Oleh itu jika diaplikasikan prinsip *simsar* ini kepada amalan retakaful dalam konteks bayaran komisyen maka syarikat takaful adalah menjadi orang tengah di antara peserta dan syarikat reinsurans. Oleh kerana bayaran dibuat oleh syarikat insurans, maka persetujuan daripadanya adalah penting sekali untuk menjadikan bayaran ini sah.

Dari segi amalan reinsurans, tujuan bayaran komisyen ini dibuat adalah kerana kesediaan syarikat takaful menyerahkan premium mereka dan sebagai balasan kepada usaha dan prestasi syarikat takaful menguruskan premium tersebut. Bayaran tersebut juga sebagai insentif dan bonus kepada amalan *underwriting* yang cermat dan berhati-hati. Tujuan-tujuan ini tidaklah bercanggah dengan hukum Syarak. Sungguhpun demikian sesetengah penulis telah menimbulkan beberapa keraguan mengenai kesahihan penerimaan bayaran komisyen ini, terutama dari segi asas kaedah pengiraan kadar bayarannya yang dikatakan mempunyai unsur *ribawi* dan *gharar* sebagaimana yang telah saya sentuh sepintas lalu di atas. Secara terperinci keraguan ini berpunca daripada alasan bahawa bayaran komisyen yang diterima itu adalah bersifat sebagai suatu bentuk balasan dan ini menghilangkan

elemen *tabarru'* akad takaful berkenaan. Apatah lagi bayaran tersebut dikatakan tidak berasaskan kepada kos sebenar pengurusan premium tersebut dan syarikat takaful hanya bertindak sebagai agen kepada syarikat insurans di mana kos pengurusan ditanggung oleh syarikat takaful sendiri. Ini mengikut sesetengah pengkaji melibatkan ketidakjelasan kerana kos pengurusan premium adalah tinggi dan adalah wajar bagi syarikat reinsurans untuk sama-sama menanggung kos tersebut. Apatah lagi kos pengurusan itu sebenarnya ditanggung oleh peserta. Oleh yang demikian dicadangkan supaya kaedah bayaran komisyen diabaikan dan kedua-dua pihak menggunakan bayaran bersih premium (*net premium basis*) untuk mengelak ketidakjelasan ini. Begitu juga dicadangkan supaya peserta juga dimaklumkan mengenai kos-kos yang terlibat termasuk kos pengurusan yang melibatkan reinsurans.

Seterusnya dikatakan juga bahawa bayaran komisyen ini berasaskan kepada pra pengiraan atau anggaran kepada peratusan premium yang diserahkan kepada syarikat insurans yang akan dibayar kepada risiko yang dilindungi. Keraguan kepada kaedah bayaran ini ialah di mana syarikat takaful menerima bayaran sedangkan dalam pada masa yang sama ia tidak berkongsi dengan kerugian yang dialami oleh syarikat reinsurans. Keadaan ini mengikut mereka yang meragui bayaran komisyen adalah bercanggahan dengan kaedah fiqh *al-kharaj bi al-daman* iaitu keuntungan hendaklah bersama dengan risiko kerugian. Atas alasan ini mereka juga menolak hujah yang menyatakan bayaran komisyen ini berasaskan kepada akad *mudarabah* kerana syarikat takaful tidak menanggung apa-apa kos kerugian syarikat reinsurans. Berasaskan kepada hujah-hujah ini, mereka membuat kesimpulan bahawa alasan bayaran komisyen ini sebagai insentif atau balasan kepada pengurusan yang cekap dan berhati adalah tidak tepat dan mengelirukan. Ia adalah hanya satu alasan untuk menghalalkan pembayaran faedah atau riba.¹⁰

Pandangan di atas ternyata agak keras dalam menentang penerimaan bayaran komisyen. Sungguhpun demikian, penulis berpendapat sebagaimana yang dinyatakan di atas, kritikan ini diberikan kepada kaedah yang digunakan bagi menentukan kadar bayaran dan bukan kepada prinsip asas penerimaan bayaran komisyen yang diakui sah oleh para ulama. Dari segi akad atau kontrak berlaku persetujuan yang sah antara syarikat takaful dan syarikat reinsurans untuk bekerjasama dan oleh kerana

syarikat takaful berjaya membawa “business” atau pelanggan kepada syarikat insurans tersebut maka ia akan diberi sedikit bayaran upah. Kedudukan ini adalah jelas, namun bagaimana hendak menentukan bayaran itu adalah berasaskan kepada pelbagai kaedah. Lazimnya dalam mana-mana institusi kewangan Islam yang ada pada hari ini sama ada yang melibatkan produk perbankan atau *sukuk* kaedah keuntungan adalah berasaskan kepada amalan yang terdapat dalam sistem konvensional seperti KLIBOR, LIBOR, BLR dan sebagainya sebagai panduan. Oleh yang demikian penentuan kadar bayaran komisyen reinsurans ini sama sahaja seperti yang berlaku dalam perbankan dan *sukuk*.

Keraguan bahawa bayaran komisyen ini bercanggah dengan kaedah *al-kharaj bi al-daman* kerana syarikat takaful tidak sama-sama menanggung risiko syarikat reinsurans, juga tidak dapat diterima. Ini adalah kerana bayaran komisyen berkenaan adalah bersamaan dengan upah atau hadiah kepada syarikat takaful yang telah membawa peluang perniagaan kepada syarikat reinsurans. Mungkin boleh dipersoal percanggahan kaedah ini dengan prinsip takaful yang lebih meluas semasa menilai tujuan kerjasama ini diadakan. Namun kerugian syarikat reinsurans, bukanlah tanggungan syarikat takaful kerana ia tidak terlibat dalam pelaburan dan pengurusan syarikat reinsurans berkenaan. Begitu juga kerugian syarikat reinsurans malah syarikat takaful sendiri tidak boleh menggugat perlindungan yang dijanjikan kepada peserta takaful.

Persoalan seterusnya yang ditanya oleh sesetengah syarikat takaful ialah siapa pemilik bayaran komisyen ini? Apakah ia milik pemegang saham syarikat takaful atau apakah ia milik peserta atau milik kedua-duanya. Perkara ini boleh dilihat dari pelbagai perspektif sama ada asas kontrak atau pengeluaran modal. Sudah tentu premium yang diserahkan kepada syarikat reinsurans ini adalah sumbangan peserta dan diuruskan oleh syarikat takaful. Berasaskan kepada keadaan ini bayaran komisyen ini sepatutnya dikongsi secara bersama oleh syarikat dan peserta. Dari perspektif peserta sama ada bayaran komisyen tersebut dilaburkan semula ke tabung *tabarru'* atau pelaburan juga bergantung bagaimana bayaran premium diserahkan kepada syarikat reinsurans. Jika melibatkan kedua-dua tabung maka seharu-keduanya mendapat manfaat daripada bayaran komisyen tersebut. Tidak dapat dipastikan dari segi kelancaran

dan kemudahan untuk melaksanakan cadangan-cadangan ini, namun jika melibatkan kesukaran dan tambahan kos maka persetujuan peserta boleh diminta semasa akad permulaan takaful bagi membenarkan syarikat membayar manfaat komisyon tersebut hanya ke dalam tabung *tabarru'*.

Cadangan dan Kesimpulan

Sungguhpun, retakaful dengan syarikat insurans konvensional dibolehkan atas dasar *darurah* sebagaimana yang dibincangkan di atas, keputusan persidangan Majma' al-Fiqh al-Islami, sebagaimana yang disentuh di atas mencadangkan supaya kerjasama dalam bentuk retakaful ini diadakan dalam bentuk syarikat kerjasama atau *cooperative retakaful* antara syarikat-syarikat takaful. Berasaskan kepada saranan ini, beberapa sarjana telah mencadangkan kaedah-kaedah pelaksanaan bagi penubuhan syarikat ini:¹¹

1. Semua syarikat takaful membuat sumbangan kepada tabung retakaful.
2. Bayaran ini hendaklah selaras dengan risiko yang ditentukan bagi setiap syarikat takaful. Bayaran boleh dibuat secara pendahuluan atau secara janji (*pledge*).
3. Bayaran yang diterima akan diuruskan oleh pengurus melalui pelaburan dan sebagainya.
4. Bagi yang membuat bayaran secara janji dikehendaki membuat bayaran apabila berlakunya pembayaran faedah takaful.

Mungkin ada di antara kaedah pelaksanaan seperti di atas tidak praktikal atau rumit untuk dilaksanakan terutama pembayaran dalam bentuk janji. Sungguhpun demikian ini adalah hanya cadangan.

Nota Hujung (Endnotes)

- 1 Rencana ini berasal dari kertas kerja bertajuk “Komisyen Reinsurans, Bagaimana Menguruskannya?” yang dibentangkan di *Muzakarah Pakar Takaful 2007*, Hotel Pan Pacific KLIA, pada 4-5 September 2007.
- 2 “The Operation of Retakaful (Islamic Reinsurance) Protection”, *Arab Law Quarterly*, volume 15, part 4, November 2000, hh.335-363. Tulisan lain yang terbaru ialah Mohd Ma’sum Billah, *Applied Takaful and Modern Insurance Law and Practice*, Petaling Jaya: Sweet and Maxwell Asia, 2007, A.R.A. Wahab, et.al., “Islamic Takaful: Business Model, Shariah Concerns and Proposed Solutions” *Thunderbird International Business Review*, volume 49, 2007, h.371 dan *Islamic Insurance Trends, Opportunities and the Future of Takaful*, London: Euromoney, 2007.
- 3 Ali al-Khafif, “al-Ta’min”, *Majallat al-Azhar*, Vol.37, 1965-66, h.75.
- 4 Dipetik dari Abd al-Aziz Khalifah al-Qasar, “I’adah al-Ta’min al-‘Aqabat wa a-Hulul”, *Persidangan Pertama Bagi Insurans Takaful*, Kuwait, 19-20 April 2006, h.11. Saya ingin mengucapkan terima kasih kepada Tuan Haji Mohd Zamerey Abdul Razak, Assistant Vice-President – Shariah Compliance, Takaful Ikhlas Sdn Bhd, kerana membekalkan kertas kerja ini kepada saya.
- 5 Dipetik dari Samir Mankabady, “Insurance and Islamic Law: The Islamic Insurance Company”, *Arab Law Quarterly*, vol. 4, part3, 1989, h.202
- 6 Ali al-Khafif, *op.cit.*, hh.86-87.
- 7 Dr. ‘Ajil Jasim al-Nasymi telah meringkaskan pandangan-pandangan ini di dalam kertas kerjanya bertajuk “Bath I’adah al-Ta’min al-‘Aqabat wa a-Hulul”, *Persidangan Pertama Bagi Insurans Takaful*, Kuwait, 19-20 April 2006, hh.17-26.
- 8 Mohammed Burhan Arbouna, *op.cit.*, hh.349-350.
- 9 Dipetik dari Mohammed Burhan Arbouna, *ibid.*
- 10 *Ibid*, h.352.
- 11 *Ibid*, h.340.